

El temps que corre

L'arxiduc a València, 1

Joan F. Mira

Ara fa setanta anys, com sap tothom i com ha estat comentat abundantment en la premsa, València va ser capital de la República espanyola, capital d'un estat o de mig estat per única vegada en els temps contemporanis. Ara fa tres-cents anys, València va ser també capital de mig estat, de mitja monarquia, sota la sobirania de l'arxiduc i rei Carles III, escassament recordat pels valencians. El 16 de desembre del 1705, les forces de Basset arribaven a les portes de València: uns 300 homes a cavall del regiment de Nebot, dos companyies de cavalleria de Xàtiva, i una massa irregular de *"labradores, todos a pie, los mas descalzos, muchos llevaban escopetas largas, otros cortas, algunos espadas, machinetes, chuzos, y los mas palos"*, com escriu el dietarista Planes. La força rebel era escassa, però la voluntat de resistència de la ciutat era absolutament nul·la. El virrei borbònic va renunciar a la seua autoritat, i els magistrats negociaren amb Basset els termes de la capitulació: entre ells, sis punts referents a la vigència del sistema foral, l'absència de represàlies i, simptomàticament, la demanda de llibertat de comerç. L'entrada de Basset degué ser apoteòsica: la comitiva va ser acollida *"con repetidas aclamaciones, mezcladas con alegría y vítores; sobre ser noche oscura se volvió en día claro, tantas eran las luminarias y hogueras que pusieron en las calles y ventanas los vecinos de esta ciudad"*. I tothom, homes, dones, clergues i frares, passejava amb cintes o llaços de color groc, que era el color dels austriacistes. Al cap de pocs dies abandonaren la ciutat l'arquebisbe i el virrei, gran part de la noblesa i altres felipistes destacats. Però s'hi quedà un nombre important de membres de les institucions, com el secretari del Consell, i dos dels jurats, dos síndics de l'estament reial i un ministre de l'audiència. Quant als nobles del bàndol austriacista, no van ser ni pocs ni insignificants: entre ells el comte de Cardona, el comte de Carlet, el marquès de l'Escala, el comte de Cirat, el comte del Casal, el marquès de Mirasol, i un bon grapat de senyors amb títol o sense. En el camp de l'església, a més de l'arquebisbe i dels membres de la Inquisició (borbònics), la major part del clero parroquial va ser austriacista –a València i a la resta del país– i quant al clero regular és ben curiosa la divisió en ordes religiosos: jesuïtes borbònics, i franciscans, caputxins o carmelites predominantment proaustriacs.

Basset (aclamat com *"el padre de la patria, restaurador de ella y el que la había puesto en libertad"*) es va dedicar tot seguit a preparar la defensa de la ciutat contra els borbònics. Es van organitzar companyies de milícies gremials, de teixidors, carnissers, manobres, etc., i també de llauradors a cavall, d'estudiants i de frares, molta gent però sense armes de guerra i sense cap preparació. Així, quan Basset va eixir a enfrontar-se amb les tropes castellanques, acampades a la vora de Xiva, la derrota va ser inevitable. I igualment en la topada amb un regiment irlandès a Burjassot. L'única possibilitat era

resistir dins de València, mentre arribava de Catalunya un exèrcit aliat sota el comandament de Peterborough. Mentrestant per Requena baixaven més guàrdies reials, i el comte de Las Torres arribava a la Plana, on el 12 de gener l'exèrcit borbònic va prendre Vila-real a l'assalt, matà centenars de veïns innocents i va calar foc a la vila: era la primera represàlia feroç dels felipistes. El 4 de febrer de 1706 entrava per fi Peterborough a València, i s'acabava així el breu govern del general Joan Baptista Basset. Havia aconseguit alçar el país a favor del rei Carles, havia ocupat la capital del regne i l'havia defensat, era un heroi popular, però la seua situació personal i política es va fer insostenible. Políticament, era difícil d'encaixar en la reordenació que havien d'emprendre el general anglès i el comte de Cardona, ja nomenat virrei per Carles d'Àustria: un líder popular, simplement, no hi tenia cap lloc ni paper. I després arribà l'arxiduc, o siga el rei.

"Mentrestant, per Requena baixaven més guàrdies reials, i el comte de Las Torres arribava a la Plana, on el 12 de gener l'exèrcit borbònic va prendre Vila-real a l'assalt, matà centenars de veïns innocents i va calar foc a la vila: era la primera represàlia feroç dels felipistes"